

ASSOS ANTİK KENTİ, KAYA ISLAH UYGULAMALARI

Çanakkale Valiliği'nin 23.09.2021 tarihli basın duyurusunda Çanakkale İli, Ayvacık İlçesi, Behramkale Köyü (Assos Antik Liman Mevkii) ile Ahmetçe Köyü'ndeki kaya düşme tehlikesi olduğu belirtilen yamaçların AFAD tarafından afet bölgesi ilan edildiği ve "Assos antik liman kaya düşmesi ıslah projesi" hazırlanarak ilgili koruma kurulunca onaylandığı bildirilmektedir. Söz konusu projenin uygulamasının ise ilgili Müze Müdürlüğü ve Kazı Başkanlığı denetiminde devam ettiği açıklanmıştır. Bununla birlikte konuyla ilgili haberlerde çalışmalar sırasında "bir tapınak kalıntısı"nın bulunduğu, ıslah çalışması kapsamında düzleştirilen alanların otopark olarak kullanılacağı gibi iddialara yer verilmektedir. Bu nedenle ıslah çalışmaları sırasında açığa çıkan arkeolojik kalıntılar ve bu kalıntılarla ilgili olarak kültür varlıklarını koruma bölge kurulu kararlarının ivedilikle kamuoyu ile paylaşılması gerektiğini belirtmek isteriz.

Kaya ıslahı çalışması yürütülen alan yasal koruma statülerine göre I. Derece Arkeolojik Sit ve Doğal Sit Alanında bulunmakta, Behramkale köyü ve iskele bölgesiyle Kentsel Sit Alanı ile etkileşim içinde kalmaktadır. Alanın andezit ve aglomera içeren kayalık yapısı aynı zamanda Assos antik kentinin doğal tahkimatını oluşturmaktadır. Yamaç, antik kent ve antik liman kalıntılarının arasında konumlanmıştır; ayrıca limanda 19. yüzyıl sonuna tarihlenen bir dizi ticaret yapısı da yer almaktadır. Bu yönüyle yamaç antik kent ve liman ile birlikte arkeolojik miras, mimari miras ve jeolojik miras bileşenlerinin bütünleştiği bir *kültürel peyzajın* parçasıdır. Bu nedenle kaya ıslahı çalışmalarıyla ilgili basına yansıyan haber ve görsellerin belgelediği müdahaleleri, alanın özgün topografik karakterinin ve *kültürel peyzaj* bütünlüğünün korunabilmesi bakımından endişe verici buluyoruz.

Sit alanlarında (Arkeolojik, kentsel, tarihi, kentsel arkeolojik) ve etkileşimde buldukları alanlarda, afet ve acil durum ile ilişkilendirilebilecek ve özgün topografyayı, peyzajı ve kültürel peyzaj bütünlüğünü etkileyebilecek her türlü projede, ilgili alanın hassasiyetleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çerçevede, arazideki mühendislik çözümlerinin geniş alanlara yayılan kapsamlı imalatlar yerine tekil ve noktasal müdahalelerle riskleri en az seviyeye indirecek biçimde kurgulanması gerekmektedir. Assos'ta yürütülen çalışmalarda, bu hassasiyetin yeterince dikkate alınmadığı gözlemlenmiştir.

Yaşanan vakalar nedeniyle kayaların düşmesinin engellenmesi gereğini ve aciliyetini anlıyoruz, ancak binyılların birikimiyle oluşmuş böylesine özel bir kültürel peyzaj alanına mevzuat çerçevesinde yürütülen standart işlemlerin ötesinde bir hassasiyetle yaklaşılması da korunmaları bakımından hayattır. Uygulamaların ilgili disiplinlerden uzmanların yerinde ve kesintisiz denetimi altında yürütülmesi ve bütün sürecin Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından öncelikle ve daha etkin biçimde yönetilmesi gereğine dikkat çekmek isteriz.

Assos vakasının da maalesef gösterdiği gibi, kültürel sitler ile doğal sitlerin yetki ve sorumluluklarının farklı kurumlara dağıtılması bu alanların bütünlüğünün bozulması ve parçalanmaları ile sonuçlanmaktadır. ıslah çalışması sırasında tahrip olan alanda kaya düşmesine karşı alınacak tedbirler dışında herhangi bir müdahalede bulunulmaması, bu çevreye yabancı peyzaj düzenlemelerinin getirilmemesi veya otopark/yol gibi kullanımlara izin verilmemesi özellikle önemlidir. Alanın kendi doğasını onarması için uygun koşulların sağlanmasını tavsiye etmekteyiz. Kaybedilen yere özgü floranın kendi kendini yenilemesi ve

ona bağlı canlı türlerinin bu alana yerleşmesi sağlanırsa kaya ıslahı çalışmalarından kaynaklanan olumsuz etkiler bir ölçüde telafi edilebilir.

Bu kapsamda, oluşan zararın telafi edilmesi ve tahribatın genişlememesi adına, yetkili makamları, Assos Antik Kenti kaya ıslahı çalışmaları şeffaf biçimde kamuoyuyla paylaşmaya, uygulamayı ivedilikle durdurmaya ve konuya ilişkin çeşitli uzmanlık alanlarının kaygılarının göz önünde bulundurularak ve katkılarının alınarak çözüm önerilerinin birlikte geliştirileceği bir çalışma toplantısı düzenlemeye davet ederiz.

Gelecekte yaşanabilecek benzer konularda da, sürecin en başından itibaren bu yaklaşımın benimsenmesi gereğine dikkat çekeriz; sadece bu koşulda Assos'ta karşılaşmakta olduklarımıza benzer büyük kayıpların engellenmesi mümkün olacaktır.

ICOMOS Türkiye Milli Komitesi, 2 Ekim 2021